

INTERNET TARMOG`IDAN FANGA OID ELEKTRON TA'LIM RESURSLARINI
QIDIRISH USULLARI

Sultanova A. M.

ChDPU "Boshlang`ich ta'lim nazariyasi" kafedrasida o`qituvchisi

Annotatsiya: *Mazkur maqolada: Boshlang`ich sinf o`quvchilariga internetdan dars jarayoniga kerakli materiyallar ko`chirib olish va shu materiyallardan foydalanish ta'lim yangiliklaridan foydalanishni rivojlantirishga erishishni talab etish.*

Kalit so`zlar: *Internet tarmog`i, fanga oid elektron resurslar, qidiruv tizimlari, Veb brauzerlar, Kompyuterlar, veb sahifa, axborotlarni qidirish.*

Аннотация: *Профессиональное развитие требует большой ответственности, работы со студентами на логической основе комплексного педагогического процесса, обеспечения их образовательными инновациями и достижения развития.*

Ключевые слова: *Сеть Интернет, научные электронные ресурсы, поисковые системы, веб-браузеры, компьютеры, веб-страницы, поиск информации.*

Abstract: *Professional development requires a great responsibility to work with students on a logical basis of integrated pedagogical processes, to provide them with educational innovations and to achieve development.*

Key words: *Internet network, scientific electronic resources, search systems, web browsers, computers, web page, information search.*

O`zbekiston Respublikasi Prezidentining "O`zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta'lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to`g`risida" 2020-yil 6-noyabrdagi PF-6108 Farmoni va "Ta'lim-tarbiya tizimini yanada takomillashtirishga oid qo`shimcha chora-tadbirlar to`g`risida" 2020-yil 6-noyabrdagi PQ-4884-son hamda "Xalq ta'limi sohasidagi ilmiy-tadqiqot faoliyatini qo`llab-quvvatlash hamda uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini joriy qilish chora-tadbirlari to`g`risida" 2021-yil 25-yanvardagi PQ-4963-son, Vazirlar ahkamasining "Xalq ta'limi xodimlarini uzluksiz kasbiy rivojlantirish tizimini tashkil etish tartibi to`g`risidagi nizomni tasdiqlash haqida" 2022-yil 17-yanvardagi 25-son qarorlari.

Internet tarmog`i orqali ma'lumot qidirishda baruzer dasturlaridan foydalaniladi. Bugungi kunda ko`plab brauzer dasturlari yaratilgan. Elektron o`quv resurslarini qidirish yoki undan onlayn ravishda foydalanish imkoniyatini internet brauzerlari foydalanuvchilarga taqdim etadi.

Brauzerlar – bu Internet resurslari va ma'lumotlaridan foydalanishni ta'minlovchi dasturlar bo`lib, ularning quyidagi turlari mavjud: Bular:

Internet Explorer, Firefox Mozilla, Netscape Navigator, Opera, Google Chrome.

Opera. Internetdan foydalanishga yordam beruvchi Opera baruzeri 1994 yil yaratilgan va doimiy rivojlanib kelmoqda. Brauzer juda ko`p afzalliklarga ega: Yuqori

ish tezligi: Internet sekin ulangan bo'lsa ham Opera "Turbo" rejimi tufayli sahifalarni tezda namoyish eta oladi. Tezkor tugmalar orqali dasturdan yana tez foydalanish mumkin.

Veb brauzer inglizcha so'z bo'lib, "Veb ni ko'zdan kechiruvchi", "Veb ni ko'rib chiquvchi" ma'nolarini anglatadi. Bizga bu so'z rus tilidan kirib kelganligi, rus tilida esa "brauzer" kabi aytilishini hisobga olib biz ham brauzer so'zini ishlatamiz.

Veb brauzer butun jahon to'rida joylashgan sahifani yuklash, tahlil qilish va uni ko'rsatish, sahifalararo o'tishlarni amalga oshirish uchun xizmat qiladi. Veb brauzer biror sahifani yuklash va sahifaga ma'lumotlar yuborish uchun HTTP protokolidan foydalanadi. Ko'pchilik brauzerlar FTP protokolidan ishlaydi va fayllar ro'yxatini sahifa ko'rinishida chop etadi.

Veb brauzer, veb sahifani siz uchun qulay ko'rinishda chop etadi. Ma'lum qoidalar asosida rasmlarni, matnlarni, ovoz yoki video ma'lumotlarni, turli animatsiyalarni mos ravishda joylashtirib chiqadi. Bundan tashqari, sahifadagi siz kiritgan ma'lumotlarni kerak joyga jo'natish, boshqa sahifaga o'tishda, JavaScript kodlaridan foydalanadi.

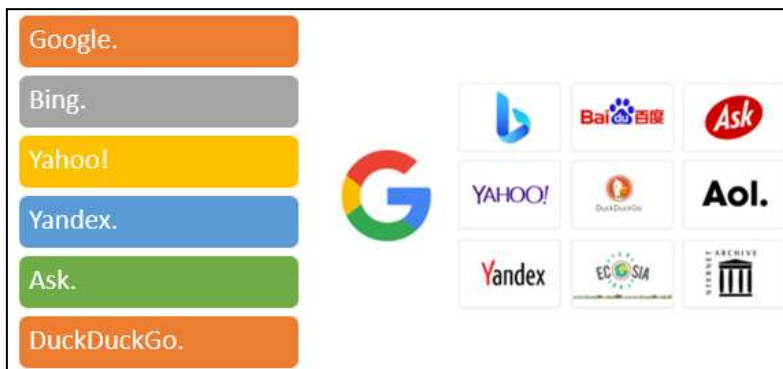
Kompyuterni Internet tarmog'iga ulaganimizdan keyin albatta Internetda biror bir axborotni ko'rishga intilamiz. Internet tarmog'ida ma'lumot asosan Veb-sahifa (sayt) shaklida tasvirlanadi. Bunday Veb-sahifalarni ko'rish uchun maxsus «brauzer» dasturlari ishlab chiqilgan. Ular yordamida Veb-sahifani ko'rish, saqlash, chop etish va boshqa bir qator imkoniyatlarga ega bo'lish mumkin. Hozirgi kunda bunday dastur turlari juda ko'p. Bular orasida keng tarqalgani Microsoft Internet Explorer va Netscape Navigator dasturlaridir. Birinchi dastur tekinga berilsa, ikkinchisi tijorat shaklida (pulli) tarqatiladigan dasturdir. Ular asosan bitta yoki bir nechta Veb-sahifani ochish, undagi ma'lumotni tasvirlash kabi amallarni bajaradi.

Internet tarmog'ida qidiruv tushunchasi shuni anglatadiki, bunda har bir foydalanuvchi o'ziga kerakli bo'lgan biror ma'lumot yoki materialni maxsus qidiruv tizimlari orqali topish imkoniyatiga ega bo'ladi. Internet - bepoyon axborot ummoni. Axborotlar Internetda millionlab Veb-sahifalarda saqlanadi. Bizga kerakli axborot saqlanadigan Veb-sahifani topish uchun uning Internetdagi adresini bilish zarur. Ammo internet soat sayin yangi axborotlar bilan boyib boradi. Shuningdek, ba'zi (eskirgan) axborotlar Internet tarmog'idan chiqarib tashlanadi. Internetdagi ko'p foydalaniladigan Veb-sahifalar adreslari maxsus ma'lumotnomalarda chop etib turiladi. Lekin ulardan to'liq axborot olib bo'lmaydi. Chunki Internetdagi barcha Veb-sahifalar adreslarini chop etish uchun juda katta hajmli kitob kerak bo'ladi. Bu kitob chop etib tugatilmasidan Internetdagi bir qancha adreslar o'zgarishi aniq. Bu muammo maxsus Qidiruv tizimlari yaratilishi bilan osonlikcha hal etildi. Internet tarmog'i foydalanuvchilari qidiruvni Internet muhitida joylashgan veb-saytlar, ularning manzili va ichki ma'lumotlari bo'yicha olib borishi mumkin. Bu esa foydalanuvchiga kerakli bo'lgan axborotni samarali qidirish va tez topish imkoniyatini beradi.

Axborotlarni qidirish. Internet tarmog‘i shunday bir muhitki u o‘zida turli ko‘rinishdagi va turli tillardagi ko‘plab axborotlarni jamlagan. Bunda ushbu axborotlar ichidan kerakli bo‘lgan ma‘lumotlarni qidirib topish muammosi paydo bo‘ladi. Internet tarmog‘ida har bir foydalanuvchi axborotni qidirish uchun o‘zbek, rus, ingliz yoki boshqa tillardagi bir yoki bir necha so‘zdan tashkil topgan so‘rovlardan foydalanadi. Ya'ni ma‘lumotlarni uning sarlavhasi yoki uning tarkibida ishtirok etgan so‘zlar va jumlar bo‘yicha qidirib topish mumkin. Bunda foydalauvchi tomonidan Internet qidiruv tizimi qidiruv maydoniga kerakli ma‘lumotga doir so‘z yoki jumla kiritiladi va qidiruv tizimi ishga tushiriladi. Shundan so‘ng qidiruv tizimi foydalanuvchiga o‘zi tomonidan kiritilgan so‘z yoki jumlag mos keluvchi ma‘lumotlarni qidirib topadi va kompyuter ekranida ularning ro‘yxatini hosil qiladi. Vanihoyat ro‘yxatdagi ma‘lumotlarni ketma-ket ko‘rib chiqilib kerakli bo‘lganlari kompyuterga saqlab olinadi.

Ko‘p ishlatiladigan qidiruv tizimlariga quyidagilarni kiritish mumkin:

- Google.
- Bing.
- Yahoo!
- Baidu.
- DuckDuckGo.
- Yandex.

Google - bu Google tomonidan taqdim etilgan qidiruv tizimi. Kuniga 3,5 milliarddan ortiq qidiruvni amalga oshirib, u global qidiruv tizimlari bozorining 92% ulushiga ega. Shuningdek, u dunyodagi eng ko‘p tashrif buyuriladigan veb-sayt hisoblanadi.

DuckDuckGo — ochiq kodli va biroz tanilgan qidiruv tizimi. Uning serverlari AQShda joylashgan. O‘z qidiruv algoritimidan tashqari, u boshqa manbalarning natijalaridan ham foydalanadi. Bularga Yahoo!, Search BOSS, “Vikipediya”, WolframAlpha kabi tizimlarni misol qilish mumkin. DuckDuckGo foydalanuvchiga maksimal darajada maxfiylikni ta‘minlab bera oladi. Tizim foydalanuvchi haqida hech qanday ma‘lumot to‘plamaydi, qidiruv tarixini saqlamaydi, Cookie fayllaridan foydalanish cheklaydi. Yirik qidiruv tizimlari esa natijalarni shaxsiylashtirishga urinadi, ya‘ni siz haqingizda axborot to‘plab, shu asosda kerakli natijalarni ko‘rsatishga harakat

qiladi. Buning yomon tomoni — shaxsiy ma’lumotlaringiz tizimda saqlab qolinadi. Ularning maxfiy qolishini istasangiz, DuckDuckGodan foydalaning.

Microsoft Bing - bu Microsoft kompaniyasiga tegishli va boshqariladigan veb-qidiruv tizimi. Qidiruv tizimi Microsoftning oldingi qidiruv tizimlaridan kelib chiqqan: MSN Search, Windows Live Search va keyinroq Live Search. Bing turli xil qidiruv xizmatlarini, jumladan, veb, video, rasm va xaritalarni qidirish imkoniyatlarini foydalanuvchilarga taqdim etdi.

ADABIYOTLAR:

1. Sultanova, A. M. (2023). Ta’limda onlayn kurslarni turli platformalar orqali yaratish. *Gospodarka i Innowacje*, 42, 49-54.
2. Sultanova, A. (2019). About the basic principles of content minimization studying the Uzbek language in schools with Karakalpak language of training. *Current challenges of modern science*.
3. Султанова, А. М. (2023). Возникновение и развитие потребностей преподавателей в целях повышения квалификации во внедрении медиаобразования. *Мировая наука*, (11 (80)), 77-81.
4. Султанова, А. М. (2023). Возможности цифровых технологий в образовании. *Теория и практика современной науки*, (11 (101)), 174-178.
5. Sirojiddinova, H. D. (2023). Scientific-theoretical foundations of the formation of students' independent learning skills based on the "case-study" approach in teaching english. *Galaxy International Interdisciplinary Research Journal*, 11(11), 638-645.
6. Sirojiddinova, H. D. (2024). The improvement of language skills (speaking, listening, reading, and writing) for self-directed learners. *Новости образования: исследование в XXI веке*, 2(19), 231-236.
7. Sirojiddinova, H. D. (2024). Inquiry-based learning: exploring methods that encourage students to ask questions and actively seek answers. *So ‘ngi ilmiy tadqiqotlar nazariyasi*, 7(1), 143-148.
8. Makhmudova, D. K. (2020). Significance of acmeological approach in improving the cognitive competence of the future teachers. *Scientific Bulletin of Namangan State University*, 2(4), 426-433.
9. Махмудова, Д. (2021). Акмеологик ёндошув асосида бўлажак ўқитувчиларда когнитив компетентликни ривожлантириш технологиясини тадқиқ этиш масалалари. *Общество и инновации*, 2(6/S), 139-144.
10. Hamroyevich, A. T. L. (2024, March). FRAZEOLOGIK BIRLIKLARNING LINGVOKULTUROLOGIK XUSUSIYATI HAQIDA. In *Konferensiyalar | Conferences* (Vol. 1, No. 8, pp. 63-68).

11. Asadov, T. H. (2023). NATURAL CHARACTERISTICS OF EXPRESSING SIGN AFFIXES-cha/larcha/chasiga,-an,-ona. *Innovative Development in Educational Activities*, 2(23), 223-229.
12. Жураев, А. (2019). Физическая культура и спорт как инструмент патриотического, миротворческого и духовно-нравственного воспитания молодежи. конференции, 1(1), 246-247.
13. Жураев, А. (2019). Ўзбекистонда барқарор тараққиётнинг тиншликпарварлик тамойили билан узвийлиги. НамДУ илмий ахборотномаси, 7-сон, 143-148.
14. Астанова, Г. А. (2022). Миср ҳикоятларида шарқона менталитет. *Международный журнал искусство слова*, 5(5).
15. Astanova, G. A. (2020). A masterpiece of Arabian tales and world literature. *Theoretical & Applied Science*, (3), 352-356.
16. Ibragimovna, T. G., Aminovna, A. G., Kadirovna, R. N., & Yusupovna, K. M. (2019). Artistic Expressions of a Situational Pragmatic System. *International Journal of Recent Technology and Engineering*, 8(3), 4591-4593.
17. Mirziyoyev Sh. Yerkın va farovon, demokratik O'zbekiston davlatini birga likda barpo yetamiz. – T., O'zbekiston. 2016.
18. O'zbekistonda o'qituvchilarning AKT kompetentsiyalarini oshirish bo'yicha qo'llanma, Toshkent 2019 y.
19. Begimqulov U.Sh., Djuraev R.X., Isyanov R.G., Sharipov Sh.S., Adashboev Sh.M., Soy M.N. Pedagogik ta'limni axborotlashtirish: nazariya va amaliyot, Toshkent: – 2011.
20. Axmedov A, Taylaqov N. "Informatika".T.: O'zbekiston 2008 yil.